Przesyłka opłacona ryczałtem

№ 16 Аўторак, 8-га Чэрвеня 1926 г. м. Вільня Год I

БЕЛАРУСКАЕ СЛОВА

Выходзіць раз у тыдзень

Цана нумару 20 грош.

Нацыянальнае адраджэньне.—Тэрыторыяльная і культурна-нацыянальная аутаномія.—Зямля сялянам на падставе уласнасьці.—Шырокі дэмократызм.—Барацьба з комунізмам.—Нацыянальная царква.—Краевая згода.—Далучэньне Усходняй Беларусі да Заходняй.

Падпісная цана на 1 месяц 1 зл.
„ „ „ 3 „ 2 зл. 50 гр.
Заграніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno, ul. Niemiecka 1 Hotel „Sokołowski“ pokój Nr 23. Рэдакцыя адчынена ад 12 — 2 гадз. штодня апрача сьвятаў.

Цана абвестак: перад тэкстам— 20 гр.
„ „ сярод тэксту — 25 гр.
„ „ на апош. стар. — 10 гр.
За радок нонпарэля.

РЭЗУЛЬТАТ=0.

Гэткім чынам Сойм наш стаіць напярэдадні свайго роспуска ці, праўдзівей кажучы, напярэдадні разгона, бо гэтая ўсепольская гаварыльня ніяк не хацела сама разыйсьціся і разстацца з цёплымі пасольскімі прывілеямі. І ня выйдзі Маршалак Пілсудскі 12 траўня „на вуліцу“, дык Сойм, яшчэ трохі пагаварыўшы, спакойна разьехаўся-б „на вакацыі“ і ўсё засталося-б пастарому аж да часу выбараў новага Сойму.

Што сучасны Сойм збанкрутаваў, што ён ня толькі не апраўдаў надзеяў і даверра сваіх выбаршчыкаў, але — фактычна давёў край да эканамічнага банкроцтва і хатняй вайны — гэта стала ясна ўсім пасьля падзеяў 12 траўня... Гэта відаць па тэй ненавісьці, якой распалілася да нашага парлямэнту ўсё грамадзянства.

Падкрэсьліўшы банкроцтва Сойму наагул, мы хацелі-б больш падрабязна падсумаваць рэзультаты работы нашых палітыкаў — беларускіх паслоў.

Рэзультаты прыкрыя...

Поўны разгром беларускага пачатковага школьніцтва. Жалю годнае становішча школьніцтва сярэдняга. Амаль поўная немагчымасьць для беларускіх матурыстаў уступленьня ў вышэйшыя польскія школы. Поўны разгром, калісь магутнага, беларускага коопэратыўнага руху. Заняпад беларускага выдавецтва. Поўная безбароннасьць беларускага сялянства. Бязупынная хваля польскага асадніцтва. Прэсіі і зьдзек адміністрацыі над беларускім сялянствам і г.д. і г.д.

Адным словам, калі да беларускага парляманцкага прадстаўніцтва было дрэнна, дык за час „абароны“ інтарэсаў беларускага народу яго прадстаўнікамі ў Сойме — стала ў шмат разоў горэй. „Праца“ нашых паслоў ня толькі не дала беларускаму народу абяцанага пасламі шчасьця, але не прынясла яму нават і цені палёгкі і цяпер беларускі народ сядзіць ля разьбітага карыта.

Гэткія рэзультаты 4 гадавой працы беларускага Пасольскага Клюба...

Праўда, вялікую ролю тут адыграў *рэакцыйны дзяржаўны рэжым*, які ўвяла ў сыстэму свайго ўрадаваньня правячая правіца. Аднак-жа галоўная прычына — ляжыць у поўнай няздольнасьці Пасольскага Клюба да творчай, рэальнай працы. Паслы нашыя аказаліся не рэальнымі палітыкамі, якія заўсёды павінны *лічацца з мамэнтам*, але абстрактнымі доктрынёрамі, апрача гучных дэклярацыяў, інтэрпэляцыяў і бясплодных інтэрвэнцыяў і інгэрэнцыяў, не даўшымі народу нічога.

У свой час беларускія паслы наракалі на сваіх хаўрусьнікаў — жыдоў за тое, што тыя здрадзілі ім і пайшлі на паразуменьне з урадам. Што жыды здрадзілі — гэта праўда, але яны аказаліся больш рэальнымі палітыкамі і, ня гледзячы на шмат горшыя спачатку адносіны да іх ураду, *здужалі дабіцца значных уступак* ува ўсіх галінах грамадзка-культурнага жыцьця свайго народа.

Галоўнымі прычынамі банкроцтва першага беларускага парляманцкага прадстаўніцтва былі: зусім не жыцьцёвая іхняя палітычная праграма і поўная няздольнасьць да рэальнай палітычнай працы. Апазыцыя дзеля апазыцыі першых гадоў адналітага Пасольскага Клюба, перайшла да адкрытага „рэвалюцыянізму“, выразіцельніцай якога аказалася „Сялянска-Работніцкая Грамада“. Аднак-жа ў сваей „рэвалюцыйнасьці“ паслы ня толькі не прытрымліваліся праўдзівых рэвалюцыйных мэтадаў, якія можа і маглі-бы даць якія-небудзь рэальныя рэзультаты, але абмяжаваліся толькі хранічным паказваньнем хвігі, альбо кулака ў... кішані. Заўсёдныя-ж ківаньні на Усход, хаця і нэрвавалі спачатку трохі палякоў, але потым былі ім на карысьць, бо далі ім „маральную“ падставу расправуляцца з беларускім сялянствам, як нібы з бальшавікамі.

Праўда, адкалоўшыяся ад „Грамады“ беларускія групы, як беларускія „хадэкі“ і „Сялянскі Саюз“ адыйшлі трохі ад „рэвалюцыйнай“ ідэалёгіі „Грамады“, але зрабілі гэта запозна і ўжо нічога рэальнага беларускаму народу даць не пасьпелі, апрача хіба нацыянальнага і хрысьціянска-маральнага ўсьведамленьня, моцны сьлед якога заставілі „хадэкі“ ў каталіцкім беларускім грамадзянстве. Што датычыцца „Сялянскага Саюзу“, дык папрабаваўшы спачатку стаць на чыста клясавы грунт, Саюз, бяз здольнага і цьвёрдага кіраўніцтва, аканчальна зьбіўся, пачаў мімаволі цягнуцца сьледам за Грамадой і нарэшце падаў у апошнім нумары свайго органа („Сялянская Ніва“ № 16), што ён дамагаецца ўтварэньня ў Польшчы *сялянска-работніцкага (!) ураду.*

Аднак-жа найбольш яскравым паказчыкам усей недарэчнасьці нашых паслоў — было захаваньне іх у часе апошніх падзеяў.

У мамэнт рашучай барацьбы дэмакратыі з рэакцыяй, яны ня толькі не дапамаглі першай, але нават у часе выбараў прэзыдэнта заставаліся ў маўклівай, нікому не патрэбнай і сьмешнай *хранічнай апазыцыі.*

Чатыры гады хранічнай апазыцыі!

Тая-ж актыўнасьць, ня толькі арганізаванага беларускага грамадзянства, але нават шэрай сялянскай масы, якую яна выявіла ў вялікім ліку тэлеграм, пасланых у Беларускі Па-

ВЫБАРЫ ПРЭЗЫДЭНТА.

Выбраны праф. Ігн. Масьціцкі.

Нацыянальны Збор.

У панядзелак 31 траўня адбыўся ў Варшаве Нацыянальны Збор (агульнае паседжаньне Сойма і Сэната), скліканы для выбараў новага Прэзыдэнта замест адмовіўшагася Вайцэхоўскага. Былі выстаўлены дзьве кандыдатуры: лявіцай — Маршалка Пілсудскага і правіцай—пазнанскага ваяводы Бнінскага.

Пасьля першага-жа галасаваньня выбраным аказаўся Маршалак Пілсудскі, які атрымаў 292 галасы, гэта значыць—абсалютную большасьць. Кандыдат правіцы—Бнінскі атрымаў—193 галасы. Белых, ці наагул няважных картак было пададзена — 61.

Маршалак Пілсудскі — адмовіўся.

Пасьля закончаньня выбараў, марш. Сойму Ратай паехаў да Марш. Пілсудскага, каб паведаміць яго аб рэзультатах выбараў.

Маршалак Пілсудскі выбару ня прыняў і пры гэтым перадаў марш. Ратаю пісьмо, у якім падрабязна вытлумачыў матывы сваей адмовы. Як відаць з гэтага пісьма, галоўнай прычынай адмовы Марш. Пілсудскага ад становішча Прэзыдэнта зьяўляецца недакладнасьць цяперашняй Конституцыі, якая не дае прэзыдэнту амаль ніякіх правоў. У часе размовы з марш. Ратаем, Марш. Пілсудскі паказаў, як на пажаданага для яго кандыдата, на праф. І. Масьціцкага.

Вызначэньне новых выбараў.

Пасьля візыта да Марш. Пілсудскага, марш. Ратай вярнуўся ў Сойм, дзе закамунікаваў Нацыянальнаму Збору аб адмове Маршалка Пілсудскага і заявіў, што вызначана другое паседжаньне Нацыянальнага Збору для выбараў Прэзыдэнта на 1 чэрвеня.

Выбары 1 чэрвеня.

А 10 гадз. раніцай марш. Ратай адчыніў другое паседжаньне Нацыянальнага Збора.

На гэты раз былі выстаўлены ўжо тры кандыдатуры: праф. Масьціцкага, ваяводы Бнінскага і пасла Марка, кандыдатуру якога дэманстрацыйна выставілі пэпэсы.

Пры першым галасаваньні ніхто з кандыдатаў абсалютнай большасьці не атрымаў. За праф. Масьціцкага была падана 215 галасоў, за Бнінскага — 211 і за пасла Марка — 56. Няважных картак падана—63.

Масьціцкі выбраны Прэзыдэнтам.

Пры паўторным галасаваньні пэпэсы галасавалі ўжо за праф. Масьціцкага, які і атрымаў абсалютную большасьць—280 галасоў. За Бнінскага падана 200 галасоў і за Марка—1.

Беларускія паслы ў часе ўсіх выбараў *ад галасаваньня устрымаліся.*

Прысяга новага Прэзыдэнта

4 чэрвеня адбылася ў Замку, у прысутнасьці дыплёматычнага корпуса, урачыстая прысяга новага Прэзыдэнта на вернасьць Конституцыі, пасьля чаго ўся ўлада афіцыяльна перайшла ў яго рукі.

сольскі Клюб з трэбаваньнем, каб ён нарэшце пакінуў сваю хранічную апазыцыю і рашуча перайшоў на бок польскай дэмакратыі, каб дапамагчы ёй у барацьбе з супольным ворагам — яскрава паказвае, як Бел. Пасольскі Клюб далёка адыйшоў ад настрояў і жаданьняў беларускага народа.

І калі маршалак Пілсудскі напярэдадні выбараў прэзыдэнта сказаў прадстаўнікам польскіх парляманцкіх партыяў, што ім „трэба разыйсьціся“ дык і мы скажам нашым паслам, што і ім пара, даўно пара ўжо разыйсьціся.

ПАЛІТЫЧНЫ АГЛЯД.

31 траўня, калі нацыянальны Збор павінен быў выбраць Прэзыдэнта Польскай Рэспублікі, на Польшчу была зьвернена ўвага ўсяго сьвета. У Варшаву прыехала 70 карэспандэнтаў розных замежных газэт, між інш. 10 амэрыканскіх. Усіх надта цікавіла пытаньне, як будуць легалізаваны, г. зн. узаконены, падзеі 12—15 траўня.

Да гэтага дня палажэньне было гэткае: з аднаго боку фактычным гаспадаром палажэньня ў Польшчы быў Марш. Пілсудскі. А з другога боку ён ня мог разьлічаць на большасьць галасоў у Нацыянальным Зборы пры выбарах яго Прэзыдэнтам Рэспублікі, калі толькі проці яго выступяць партыя скінутага прэм'ера Вітаса „Piast“ і Narodowa Partja Robotnicza.

Да самага апошняга мамэнта нельга было сказаць, якія будуць рэзультаты выбараў, дзеля невыразнай пазыцыі гэтых партыяў. На паседжаньні ўрадаў, гэтых двох партыяў былі вынесены рэзалюцыі, у якіх асуджаліся дзеяньні Марш. Пілсудскага, але не было зроблена аканчальнай пастановы датычна пазыцыі, якую гэтыя клюбы займаюць адносна кандыдатуры Марш. Пілсудскага. Гэта пытаньне было пакінена да апошняга дня, г. зн. да вечара 30 траўня. Адно толькі гаварыла на карысьць кандыдатуры Марш. Пілсудскага,—правыя партыі ня мелі гэткага кандыдата, на якога згадзіліся-б і „Piast“ і N.P.R., хаця з другога боку выклікала няпэўнасьць тое, што „Piast“ увесь час быў у хаўрусе з правымі партыямі, а N.P.R. ішла разам з эндэкамі з Пазнані і Паможы, якія да 31 траўня не прызнавалі варшаўскага ўрада. Старшыня сэната Трампчынскі, пасланы маршалкам Сойма і часовым Прэзыдэнтам Ратаем у Пазнань, зьвярнуўся да пазнанцаў з адозвай, у якой заявіў, што яны маюць у сябе законную ўладу, г. зн. свайго ваяводу і камандзера вокругам, якім і павінны падчыніцца. Да Познані прылучылася і Паможа. У гэтых двох ваяводствах утварыўся спэцыяльны камітэт, гэт. званы „камітэт нацыянальнай абароны“, у які ўвайшлі 4 правыя партыі і пятая N.P.R. Камітэт гэты узяў на сябе роль дагляду за мясцовай уладай, абароны граніцаў, цэнзуры і г.д. Да 31 траўня там былі ўведзены уласная цэнзура і ваеннае палажэньне. Левыя газэты з Варшавы не прапускаліся або канфіскаваліся, сходы левых партыяў былі забаронены. Гэта ўсё і давала магчымасьць спадзявацца, што N. P. R. будзе галасаваць разам з эндэцыяй проці Марш. Пілсудскага.

Перад самымі выбарамі прэзыдэнта адносіны сіл былі гэткія: агульны лік сябраў Нацыянальнага Збора павінен быць 554. Правыя партыі складаюць 215 дэпутатаў. Усе яны проці Маршалка Пілсудскага. Усе левыя польскія партыі складаюць 135 дэпутатаў. Усе яны за Марш. Пілсудскім. Толькі няведама было становішча поўбальшавіцкай групы дэп. Брыля (30 дэп.). Нацыянальныя меншасьці—111 галасоў. З іх толькі жыды (46 галасоў) адразу высказаліся за кандыдатуру Марш. Пілсудскага, у той час як немцы спачатку пастанавілі падаць белыя карткі (устрымацца ад галасаваньня), а славянскія нацыянальныя меншасьці адлажылі апошнюю пастанову да 9 гадз. раніцы ў дзень выбараў.

Але ўжо ўвечары перад днём выбараў палажэньне адразу зьмянілася. Урад партыі „Piast“ зрабіў гэткую пастанову: „стаўляючы дзяржаўныя справы вышэй за партыйныя і лічучы Маршалка Пілсудскага адказным за апошнія падзеі, урад лічыць, што ён павінен нясьці й фактычную адказнасьць, дзеля чаго партыя ня будзе перашкаджаць яго кандыдатуры і дае сваім сябрам поўную свабоду на выбарах. Гэткую-ж самую рэзалюцыю вынесла й N.P.R. Пасьля гэтага ўжо бязумоўна ясна было, што кандыдатура Марш. Пілсудскага атрымае большасьць. Нямецкая меншасьць гэтак сама пераглядзела сваю пазыцыю і пастанавіла галасаваць за Марш. Пілсудскага. А беларусы і ўкраінцы на паседжаньні а 9 гадз. раніцай пастанавілі ўстрымацца ад галасаваньня, падаючы белыя карткі. Тры правыя партыі: Z. L. N. (130 дэп.), Klub Ch. D. (48) і Kt. Ch. N. (27) дэманстратыўна выставілі уласную кандыдатуру ў асобе пазнанскага ваяводы Адольфа Бніньскага.

А 10 г. 15 мін. раніцай 31 траўня адчынілася паседжаньне Нацыянальнага Збора ў прысутнасьці чужаземных паслоў, карэспандэнтаў і сябраў кабінэта. Усяго зьявілася 546 дэпутатаў. Былі выстаўлены дзьве кандыдатуры: левымі Марш. Пілсудскага і правымі—Адольфа Бніньскага. У першым галасаваньні Маршалак Пілсудскі атрымаў 292 галасы і быў выбраны прэзыдэнтам. За Бніньскага было пададзена толькі 193 галасы Няважных (белых) картак было пададзена 61, гэта галоўным чынам беларусы і ўкраінцы. Важных картак было 485, а абсалютная большасьць 243. Гэткімі чынам Марш. Пілсудскі быў выбраны, Прэзыдэнтам Рэспублікі.

Але, калі старшыня Нацыянальнага Збора Ратай паведаміў Марш. Пілсудскага, што ён выбраны прэзыдэнтам Рэспублікі, дык Марш. Пілсудскі праслаў пісьмо у якім заявіў, што ён адмаўляецца ад становішча прэзыдэнта. Афіцыяльным матывам гэтай пастановы ёсьць тое, што ў цяперашнім відзе Конституцыя не дае яму магчымасьці зьдзейсьніць яго пляны. Узапраўды дык-жа прэзыдэнт Рэспублікі паводле нашай Конституцыі амаль што ня мае ніякіх правоў, апрача таго, што лічыцца галоўным начальнікам арміі і афіцыяльным прадстаўніком дзяржавы. Самая галоўная недастача Конституцыі — гэта тое, што прэзыдэнт ня мае права распускаць палаты, як гэта бывае ўва ўсіх конституцыйных дзяржавах. Калі-б толькі Марш. Пілсудскі згодзіўся заняць становішча прэзыдэнта Рэспублікі, дык зьвязаў-бы толькі гэтым сабе рукі, дзеля таго што істнуючая цэнтра-правая большасьць у Сойме ізноў устанавіла-бы гэткі ўрад, які-б сама захацела, дзеля таго што, хаця і ад прэзыдэнта залежыць ініцыятыва састаўленьня новага кабінэта, але гэты кабінэт павінен быць зацьверджаны Соймам.

Адмова Марш. Пілсудскага вытварыла зусім новыя абставіны. Пасьля яго няма у дзяржаве чалавека, які карыстаўся-бы гэткай папулярнасьцяй. Праўда, Марш. Пілсудскі запрапанаваў праф. Ігната Масьціцкага, як адпаведнага кандыдата на прэзыдэнта Рэспублікі. Дзеля гэтага маршалак Сойму Ратай вызначыў на 1 чэрвеня на 10 гадз. раніцай новае паседжаньне Нацыянальнага Збора, каб выбраць прэзыдэнта. Пры гэтым былі выстаўлены тры кандыдатуры: правыя партыі - пазнанскага ваяводу Бнінскага, „Piast“, N.P.R. „Wyzwolenie“, жыдоўскае і нямецкае кола — прафэсара Масьціцкага і P. P. S. — свайго старшыню, дэп. Марка. Славянскія нацыянальныя меншасьці пастанавілі, як раней, устрымацца ад галасаваньня. Кандыдатура P. P. S. была дэманстрацыйная. Яны ведалі, што пры першым галасаваньні ніводзін кандыдат не атрымае абсалютнай большасьці ўсіх галасаваўшых і дзеля тэтага ня пройдзе.

А 10 гадз. 5 мін. 1 чэрвеня адчынілася другое паседжаньне Нацыянальнага Збора. Галасавала 545 чалавнк. Няважных пададзена 63 карткі, важных—482. Абсалютную большасьць састаўляе 242 галасы. Адольф Бнінскі атрымаў 211 галасоў. Ігнат Масьціцкі—215 галасоў і Сігізмунд Марак—56. Дзеля таго, што ніхто з кандыдатаў не атрымаў абсалютнае большасьці, было вызначана другое галасаваньне, якое адбылася пры гэткім-жа самым ліку галасаваўшых. Ігнат Масьціцкі атрымаў 281 гол., ваявода Бніньскі—200 і дэпутат Марак—1 голас. Гэткім чынам быў выбраны прэзыдэнтам Польскай Рэспублікі прафэсар Ігнат Мосьціцкі, як атрымаўшы абсалютную большасьць галасоў. За яго галасаваў цэнтр, левыя партыі і частка нацыянальных меншасьцяў. Праф. І. Масьціцкі згадзіўся прыняць становішча прэзыдэнта Рэспублікі.

Гэткім чынам частка варшаўскага пераварота была легалізавана. Але гэта толькі пачатак. На чарзе стаяць яшчэ гэткія пытаньні, як утварэньне новага кабінэта, урэгуляваньне ўзаемных адносінаў між Маршалкам Пілсудскім, і новым кабінэтам, прэзыдэнтам Рэспублікі і законадаўчымі палатамі, успакаеньні арміі і края, акрэсьленьне функцыяў Марш. Пілсудскага, зьмена Конституцыі, закона аб выбарах, роспуск Сойма і Сэната і г. д.

Правядзеньне ў жыцьцё кожнай з гэтых праблемаў спаткае шмат труднасьцей на сваім шляху і будзе вымагаць шмат сілы і энэргіі з боку адпаведнай улады.

СПРОБА СІЛАЎ.

У мамэнт рашучай барацьбы польскай дэмакратыі з рэакцыяй, — Ч. Белар. Рада, як арганізацыя дэмакратычная, адкрыта і выразна стала на старане першай. Тым больш рашуча гэта была зроблена, што на чале дэмакратыі стаяў сын нашае зямлі Язэп Пілсудскі, які увесь час, калі белар. народ енчыў, прыслухоўваўся да таго, што няслося з крэсаў... Роўным чынам і добрыя ўспаміны аб гістарычных, лепшых беларускіх часах, калі Пілсудскі прышоў да нас з лёзунгам, „роўныя з роўнымі“, *якога яму тады не ўдалося* правясьці ў жыцьцё, ускалыхнулі старыя надзеі. *А вялікія гаспадарственныя перамены* ўнутры дзяржавы, няўпынна растучая нацыянальная сьвядомасьць беларускага сялянства, небясьпека з боку Савецкай Беларусі і інш. фактары давалі гварантыю бязумоўных шырокіх рэформаў на „крэсах“. Гэты гістарычны мамэнт павінен быў быць выкарыстаны.

Аднак-жа гэтага не эразумелі. ці *не хацелі* зразумець белар. паслы. Яны, альбо выступілі проціў дэмакратыі і Пілсудскага, аддаўшы свае галасы не за Пілсудскага ці яго кандыдата Масьціцкага, а за лідэра „Незалежнай Хлопскай партыі“ (комуністычнай) *таварыша* Фідэркевіча, як гэта зрабіла пралетарска — таварыская „Грамада“, альбо аддаўшы белыя карткі, як—гэта зрабіла рэшта паслоў гэтак кажучы —паводле старай сваей мудрай традыцыі: „ні туды, ні сюды“, „крок ўперад —два узад“, ці па нашаму „шалтай—балтай!“

Ч. Белар. Рада. маючы праконаньне, што народ інакш думае, чым паслы, пастанавіла зьвярнуцца да Народу з запытаньнем; як Ен думае? Рэзультаты аказаліся многа больш лепшыя, чым можна было спадзевацца. За гэтак кароткі час, як 4 дні, якія заставаліся да выбараў прэзыдэнта, Ч. Белар. Радай было арганізована адначасова ў розных месцох 21 мітынгаў: у Нясьвіскім павеце 3, Слонімскім—1, Баранавіцкім—1, Навагрудзкім—1, Валожынскім — 2, Пастаўскім—1, Браслаўскім —1, Дзісьненскім—1, Лідскім—3, Маладэчанскім—1. Вялейскім—6. На ўсіх мітынгах былі прыняты пры воклясках на чэсьць Пілсудскага, рэзалюцыі з трэбаваньнем да беларускіх паслоў — галасаваць за адзінага кандыдата лявіцы Маршалка Пілсудскага. Найбольш лічнымі былі мітынгі: у Нясьвіжу (каля 3,000) і ў Казлоўшчыне, Слон. павета (каля 2000), на якіх, апрача высылкі дэпэшаў, былі *аднагалосна* прыняты, запрапанаваныя старшыней Ч. Белар. Рады п. Паўлюкевічам, рэзалюцыі гэткага зьместу: „Мы прадстаўнікі Белар. Народу, сабраўшыяся на мітынгу ў ліку 3.000 чалавек у м. Несьвіжу пастанавілі:

1) Што Бел. Народ гатоў ісьці разам з польскімі народнымі партыямі ў супольнай барацьбе з рэакцыяй, бо верыць, што толькі гэты шлях прывядзе Бел. Народ да зьдзейсьненьня яго нацыянальных Ідэалаў. 2) Што Белар. Народ верыць Правадыру польскай дэмакратыі Язэпу Пілсудскаму і вітае яго, жадаючы бачыць яго Прэзыдэнтам Рэспублікі, на якім становішчы Ен, Сын нашай зямлі, цьвёрдай рукою ня толькі збавіць Белар. Народ ад несправядлівасьцяў, але дасьць нам усе правы, належныя нам па Канстытуцыі.

3) Што безадкладна павінен быць распушчаны згніўшыя рэакцыйныя палаты — Сойм і Сэнат, якія няздольны да рэальнай, творчай працы, а нас беларусаў моцна пакрыўдзілі.

4) Што Новы Урад які будзе вызначаны Прэзыдэнтам Маршалкам Пілсудскім,—які ня можа ня быць выбраным—павінен адразу-жа прыступіць да выкананьня неабходных рэформаў. Гэтымі рэформамі маюць перад усім быць:

а) Правядзеньне зямельнай рэформы па прынцыпу—зямля для месцовага сялянства. з недапушчэньнем новага асадніцтва;

б) правядзеньне самаўраду, як першага этапа да тэрыторыяльнай аўтаноміі.

в) Беларускае школьніцтва, згодна з воляй народа;

г) Ураўнае і раўнаупраўненьне праваслаўнай царквы з касьцёлам каталіцкім“.

Гэткага ж зьместу рэзалюцыя была прынята таксама у Слонімскім павеце і іншых мейсцох. Варта також адзначыць мітынг у Радашковічах (гэтым б. цэнтры „Грамады!“), на які былі мабілізаваны ўсе сілы „Грамады“. Але дзякуючы таму, што мітынг быў надта вялікім, группа „Грамадоўцаў“, на чале з сваімі пасламі, нічога не магла зрабіць з масай, якая ўся стала на старану сябра Рады Т. Вернікоўскага і ухваліла высылку тэлеграмы. Ня меншае фіяска мела „Грамада“ ў сваім другім цэнтры — Горадзеншчыне, дзе на лятучых сходах (бо на мітынгі ня было дазволаў) былі прыняты ў 15 вёсках і мястэчках аналёгічныя рэзалюцыі, з высылкай дэпешаў. Гэткім чынам за 4 дні была зроблена у 3 ваяводствах—21 мітынг і 15 лятучых сходаў і выслана каля 40 дэпэшаў, у тым ліку і ад Клецкай Беларускай Гімназіі. Здаецца як на 4 дні, ды *на першую спробу*,—дык больш чым добра!

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

У ПОЛЬШЧЫ.

— Пасьля выбару Прэзыдэнта Рэспублікі, кабінэт праф. Бартэля, згодна з традыцыяй, падаўся ў адстаўку. Прэзыдэнт адстаўку прыняў і даручыў праф. Бартэлю фармаваньне новага кабінэта міністраў.

— Як паведамляе „Kurjer Poranny“, у палове гэтага месяца Сойм зьбярэцца на паседжаньне для разгляду праэкта аб пашырэньні правоў Прэзыдэнта і пасьля ўхваленьня ўрадовага праэкту аб асобных паўнамоцтвах для прэзыдэнта будзе распушчаны на доўгі час.

Вызначаны на 23 траўня г.г. і адложаны з прычыны апошніх падзеяў

Зьезд Заходняй Беларусі

адбудзецца у сераду, 23 чэрвеня г. г. у памешканьні „Беларускае Хаткі“.

Праграма зьезду будзе падана у наступным нумары „Беларускага Слова“.

— У зьвязку з выбарамі новага Прэзыдэнта, у Пазнані наступіла успакаеньне. Адменена ваеннае палажэньне.

ЗАГРАНІЦАЙ.

АНГЛІЯ. У зьвязку з перамогай на апошніх выбарах у эгіпецкі парлямэнт нацыянальнай партыі, на чале якой стаіць вядомы незалежнік Заглуль-Паша,—адносіны паміж Англіяй і Эгіптам папсаваліся Англія выслала эгіпецкаму ураду ноту, у якой папераджае, што ў выпадку сфармаваньня кабінэта на чале з Залуль-Пашой Англія будзе прымушана абвясьціць пратэктарат над Эгіптам.

— Палажэньне ў вугальнай прамысловасьці не зьмянілася. Забастоўка цягнецца далей, дзякуючы чаму ў Англіі пачаўся войстры вугальны крызіс.

ФРАНЦЫЯ. Гэтымі днямі ў Парыжы быў забіты на вуліцы вядомы ўкраінскі атаман С. Пятлюра. Заб ў Пятлюру стрэлам з рэвальвэру — жыд Шварцбарт, які тлумачыць свой крок тым, што ён нібы хацеў памсьціцца за пагромы жыдоў на Украіне, якія рабілі войскі Пятлюры. Аднак ужо сцьверджана, што Шварцбарт забіў Пятлюру па загаду Комінтэрну. Уся ўкраінская эміграцыя страшэнна абурана гэтым новым бальшавіцкім злачынствам і маніцца памсьціць за забойства свайго атамана.

— Кабінэт Брыяна, які яшчэ нядаўна атрымаў у парлямэнце вотум даверра, ізноў захістаўся і магчыма выйдзе ў адстаўку.

ВЭНГРЫЯ. У Будапэшце закончыўся працэс арыстакратаў — фальшывамонэтчыкаў. Галоўныя абвінавачаныя: князь Віндзішгрэц і Надосі засуджаны на 4 гады турмы і на 10 мільёнаў штрафу кожны.

ТУРЦЫЯ. Ангельска-турэцкія перагаворы аб Масуле закончыліся поўным паразуменьнем. Турцыя зрабіла значныя ўступкі на карысьць Англіі.

КІТАЙ. Падтрыманая бальшавікамі, народная армія Фенга пачала наступленьне на Пэкін. Часьці народнай арміі занялі Чанг-Пінг-Чоў, які знаходзіцца ў 20 мілях на поўнач ад Пэкіна. Саюзныя арміі Чанг-Тсо Ліна і Ву-Пэй-Фу займаюць пазыцыі ў 11 мілях на поўнач ад Пэкіна.

МАРОКО. Вайна ў Мароко закончана. Абд-Эль-Крым, аслабаніўшы ўсіх палонных здаўся на міласьць французаў. Гішпанцы дабіваюцца ад французаў выдачы ім Абд-эль-Крыма.

ПРЫЕМНАЕ ЗЬЯВІШЧА.

У свой час у нашай газэце быў зьмешчаны адказ старшыні Ч. Белар. Рады А. Паўлюкевіча групе пражскіх студэнтаў на іхні дзікі, яскрава бальшавіцкі „пратэст“ проці грам. Паўлюкевіча.

Грам. Паўлюкевіч, зьбіўшы з дакумэнтамі ў руках усе довады „таварышоў“—студэнтаў з Прагі, выказаў пракананьне, што гэткі пратэст маглі напісаць толькі бальшавіцкія студэнты. Як відаць з дайшоўшых да нас вестак гэта так і ёсьць. Гэты пратэст *ад імя ўсіх студэнтаў* напісала толькі невялікая група студэнтаў „грамадзян ССРР.“, якія перад гэтым выдавалі бальшавіцка—зьменавехаўскую часопісь.

Відаць гэткае спэцыфічнае самазванае выступленьне „таварышоў“—студэнтаў проці *вядомага* антыбальшавіцкага беларускага дзеяча А. Паўлюкевіча абурыла рэшту чыстых беларускіх пражскіх студэнтаў, што відаць з карэспандэнцыі з Прагі да „Бел. Крыніцы“, у якой гаворыцца наступнае:

„Нам з Прагі паказуюць, што рэзалюцыя, надрукованая у № 2 „Белар. Справы“ *была прынята ў Празе ня ўсім беларускім студэнцтвам, але толькі яго комуністычнай і зьменавехаўскай часткай*“..

Дык што скажуць на гэтае белар. студэнты ў Вільні?

Аб нікаму няведамых таварышах Геоголінскім і Шавэль мы не кажам, іх добра ахарактэрызаваў п. Паўлюкевіч, але мы кажам, аб тых, хто чэсны? Бо мы глыбока верым, што як у Празе Чэскай аказаліся чыстыя, чэсныя студэнты, якія лічылі патрэбным *наказаць* „Белар. Крыніцы“ аб ашуканстве і самазванстве „таварышоў“, гэтак і ў нашай Вільні ня можа ня быць чыстых грамадзкіх — чэсных беларускіх студэнтоў.

НАГЛАЯ ПРАВАКАЦЫЯ.

У часе прадвыбарнай дэманстрацыі, калі ў працягу 4 дзён прадстаўнікамі Белар. Рады была праведзена 21 мітынгаў і 15 лятучых сходаў быў таксама вызначаны мітынг і ў Баранавічах. Мітынг гэты быў вызначаны на пятніцу 28 траўня, бо разлічалі, што у гэты дзень будзе кірмаш, на які прыедзе шмат сялян. Але аказалася, што ў гэты дзень кірмашу не было і дзеля гэтага на мітынг зьявілася толькі некалькі прыпадковых людзей (была 2 гадз. —урадовы час), а таксама каля 20 сышчыкаў на чале з Фэліцыянам Цяўлоўскім, які „ўславіўся“ сваім „камітэтам“ у Горадні, сябры якога сядзяць у катаржнай турме, як бальшавіцкія шпіоны (сяньня ён — платны „ўрадовы“ сышчык, па спэцыяльнасьці — „беларусаед“!) І вось гэтая „цёплая“ кумпанія, набраўшы яшчэ сабе на падмогу з дзесятак басякоў з рынка, відаць *не без падтрыманьня* месцовых „уладаў“ раўняўшыхся ў той час па свайму, як цьвердзяць, ваяводзе, які ў афіцыяльнай адозве называў Пілсудскага бунтаўшчыком, рашыла сарваць мітынг. Для гэтай мэты была высунута ня менш вядомая асоба Аўгеня Міткевіча — таварыша і прыяцеля Цяўлоўскага, як па „палітыцы“, так і па крымінальным справам. Як ведама, гэты А. Міткевіч быў пацягнуты да судовай адказнасьці *за растрату грошаў* (1.000 злот.) беларускага дзіцячага прытулку ў Горадні. Але, за „ўслугі“ па сыску справа яго відаць павісла ў паветры, яму-ж ў „падзяку“ за службу далі канцэсію на biuro podań, якое ён, ня маючы ніякіх кваліфікацыяў, і адчыніў на Баранавіцкім рынку.

Вось гэтая кумпанія і парашыла: чаму-ж не рызыкнуць? А моʻ эндэцыя з Пястам ізноў возьмуць верх? І рызыкнулі... Кумпанія вывядоўцаў выставіла на старшыню мітынга Міткевіча. Арганізатар мітынга—старш. Рады А. Паўлюкевіч не перашкаджаў гэтаму, абмылкова палічыўшы сышчыкаў за „публіку“. Аднак-жа Міткевіч, замест таго, каб адчыніць сход і даць слова дакладчыку, пачаў сам прамаўляць на тэму не аб „варшаўскіх падзеях і выбарах прэзыдэнта“, як гэта значылася ў эбвестцы аб мітынгу, а пачаў крытыкаваць Раду. Тады п. Паўлюкевіч спыніў няпрошанага прамоўцу. Аднак-жа добра сьпетая „кумпанія“ зарэагавала гвалтам і шумам. Зразумеўшы якую „аўдыторыю“ ён мае перад сабой, п. Паўлюкевіч разьвязаў мітынг, а ўвечары выехаў у Слонімшчыну, дзе таксама быў вызначаны мітынг.

Робім запытаньне адносным уладам: калі-ж нарэшце буцуць спынены безабразія ўрадовых сышчыкаў, граючых адначасова ролі і „дзеячоў“ і „публікі“? Гэта ўжо другі выпадак, бо калі ў Барановічы прыеж джаў на гастролі тэатр Ф. Аляхновіча, дык гэты-ж сышчык Цяўлоўскі, разам са сваімі таварышамі па прафэсыі, хацеў *сарваць* спэкталь, але відаць пабаяўся і абмежаваўся толькі тым, што паставіў на вуглах вуліц каля тэатру чатырох жулікаў, якія казалі ўсім, што „сяньня спэктаклю ня будзе“.

Дык тое было яшчэ да 12 траўня!..

Пралетарска-Грамадаускі Камітэт.

На шпальтах нашае газэты ўжо шмат разоў пісалася аб гэтак званым „Віленскім Беларускім Нацыянальным Камітэце“. Мы ня раз зазначалі, што „Камітэт“ гэты складаецца з некалькіх самазванных асобаў, якіх ніхто і ніколі ў гэты „Камітэт“ не выбіраў, а проста трапілі яны туда па... „манаршай“ міласьці. Яшчэ нядаўна Віл. Бел. Ком. быў пад беспасрэдным уплывам і кіраўніцтвам беларускіх „эсэраў“. Але часы зьмяніліся. „Эсэры“ зьмянілі свае „вехі“, зьмяніў іх і „Белком“: эсэраўскі свой шыльд зьмяніў на выразна комуністычны. Аднак жа, ня гледзячы на гэта у склад яго да апошняга часу уваходзілі і арганізацыі не падзеляючыя комуністычна-пралетарскай ідэалёгіі „Грамады“ Праўда гэты сымбіоз быў даволі дзіўны, але мы не прыдавалі яму вялікай вагі, бо лічылі, што беларуская палітычная праца была сконцэнтравана ў Сойме, а Бел. Ком. зьяўляўся зусім непатрэбнай інстытуцыяй. З гэтага скарыстаў белкомец Луцкевіч і пад старай фірмай „Віленскага Белар. *Нацыянальнага* Камітэту“, пачаў вясьці адкрытую комуністычную акцыю. Аднак жа па меры таго, як блізіўся тэрмін развязаньня Сойму, пачаўся раскол паміж комуністычнай часткай Бел.-Кому і яго нацыянальнай часткай („Хадэкамі“ і „Сял. Саюзам“). Характэрная для комуністаў і іх прыхвасьняў нагласьць толькі прысьпешыла разьвязку. І вось нарэшце здаровая частка арганізованага белар. грамадзянства кінула гэтую калісь паважную а сёньня запэцканую інстытуцыю.

Вось што аб гэтым здарэньні піша № 17 „Б. Крыніца“, орган беларускіх „хадэкаў“:

Замест Нацыянальнага Камітэту— „Грамада“

Беларуская Хрысьціянская Дэмакратыя адмовілася паслаць свайго прадстаўніка ў палітычную камісію пры Віленск. Нац Кам. з прычыны *аднабокасьці (пэўне-ж комуністычнай! Рэд.)* гэтага К-ту. Як даведываемся Бел. Сялянскі Саюз зрабіў тое-ж самае. Такім чынам Камітэт гэты зьяўляецца *не беларускім народным камітэтам, а выключна арганізацыяй беларускай „Грамады“* (*мы дабавім: залежнай ад Менска і Масквы! Рэд.*). Дзеля гэтага беларускаму грамадзянству ў Вільні трэба паруміцца арганізаваць беларускі нацыянальны Камітэт, які б *запраўды* быў беларускім нацыянальным камітэтам“. (*А не самазванным! Рэд.*).

Пытаньне аб разгоне Белкома і аб выбарах новага праўдзівага Беларускага Нацыянальнага Камітэта ў Вільні гэтаксама даўно ўжо падымалася беларускай умяркаванай прэсай, але нажаль у той час ня мела пасьпеху, бо значная частка віленскіх беларусаў яшчэ знаходзілася тады пад уплывам „манарха“ і не асьмельвалася яму пярэчыць.

Цяпер мы з прыемнасьцю адзначаем новы мамэнт аздараўленьня атручанай віленскай беларускай грамадзкай атмасфэры, якую радыкальна ачысьціць узялі на сябе „беларускія Хадэкі“.

Дай жа Божа, каб гэтай адвагі і энэргіі хапіла ім на тое, каб давясьці „санацыю“ да конца.

Да нас пішуць.

Аб працы беларускіх паслоў.

(в. Лапеніца, Ізабел. гм. Ваўкав. п.)

Цяпер, калі мінае ўжо чацьвёрты год існаваньня нашага парляманцкага прадстаўніцтва ў Польшчы, мне хочацца падаць да агульнага ведама нашага грамадзянства некалькі характэрных фактаў з „працы“ беларускіх паслоў на тэрыторыі нашага — Ваўкавыскага павету.

Прадстаўнік ад нашага павету ў Сойме, пасол Каліноўскі, адразу-жа распачаў сваю працу ў комуністычным напрамку, але хутка праца яго спынілася, бо ён сам быў выдалены за межы Польшчы. Пасьля Каліноўскага застаўся ў нас Сэкрэтарыят Бел. Пасольскага Клюбу, нібы на два паветы, але фактычна застаўся толькі адзін супрацоўнік Каліноўскага — жыхар нашае вёскі Паўлюк Шукайла, з якога і складаўся ўвесь сэкрэтарыят, які месьціўся ў в. Лапеніца.

Рэч зразумелая, што нат адзін чалавек можа шмат чаго зрабіць, калі ён мае здольнасьць і жаданьне сумленна і безкарысна паслужыць сваёй ідэі ці справе. А трэба зазначыць, што грунт для пашырэньня нацыянальнай беларускай сьвядомасьці быў тут у нас надта добры, бо прадстаўнікі польскае ўлады, сваімі няўдалымі адносінамі да беларусаў стварылі вельмі добры грунт для пашырэньня нацыянальнай сьвядомасьці сярод тутэйшага беларускага насяленьня. Але, дзякуючы няўдалай палітыцы нашага Пасольскага Клюбу, палажэньне гэта ня было выкарыстана.

Мне асабіста прыходзілася бачыць як Шукайла, афіцыяльны прадстаўнік Пасольскага Клюбу, разам з нейкім Тарановічам, езьдзіў па вёсках і рабіў сходы. На гэтых сходах ён тлумачыў сялянам, што ён, Шукайла, можа напісаць да Белар. Пас. Клюбу прашэньні аб напраўе ўселякіх крыўдаў і, што нібы Пасольскі Клюб можа ўпарадкаваць і разьвязаць гэткія пытаньні, як: адбудова, — бо дае ўсякаму жадаючаму лес і іншыя матэрыялы, і зямельнае, — бо надзеляе зямлёю беззямельных і малазямельных. У рэзультаце гэтага, зьяўлялася да Шукайлы шмат жадаючых пісаць гэткія прашэньні. А пісаньне гэтых прашэньняў давала добры даход Шукайле, якому трэʻ было плаціць за яго працу і, апрача гэтага, аплачваць яшчэ нейкую пошліну. Напісаныя прашэньні Шукайла забіраў з сабою, а што з імі рабіў — няма ведама. Гэткім чынам Шукайла зьбіраў шмат грошаў і добра гуляў за іх. Нязначную частку сваіх даходаў Шукайла аддаваў свайму кумпану — Тарановічу, які вельмі гневаўся на Шукайлу, бо лічыў, што мала дастае Пасьля некалькі месяцаў гэткай шкоднай для насяленьня працы, аканчальна скампрамітаваўшы сябе, Шукайла ўцёк у Саўдэпію. У насяленьня-ж зьявілася апатыя да ўсяго беларускага і варожасьць і недаверра ня толькі да беларускага парляманцкага прадстаўніцтва, але і наагул да ўсіх, нават шчырых і безкарысных, беларускіх культурных працаўнікоў. Дзякуючы гэтаму школьная справа абмяжавалася ў нас падачаю дэкларацыяў ўсяго толькі на некалькі школаў, але і гэта засталася без рэа-

льных вынікаў, бо ў дэклярантаў не хапіла жаданьня давясьці гэтую справу да канца. Даволі было маленькае перашкоды, каб уся справа тэй ці іншай школы застанавілася на паўдарозе.

Гэтак скандальна праваліўшыся, Белар. Пас. Клюб не парупіўся направіць свае папярэднія памылкі. Дзеля гэтага праца сьвядомых беларускіх адзінкаў — пайшла ў нас далей саматужна і без кіраўніцтва з цэнтру.

Каб зьліквідаваць гэтыя шкодныя вынікі пасольскай „працы" тым працаўнікам, якія возьмуцца за гэта, будзе надта цяжка. Цяпер у нас тут пераважна панve настрой — *на новыя выбары ў Сойм не ісьці.*

Дык вось як пачалася і як скандальна скончылася праца беларускага парляманцкага прадстаўніцтва ў Ваўкавыскім павеце.

Разумнік.

Сялянскі голас.

(*Горадзеншчына*).

Прачыталі мы ў „Сялянскай Ніве" перасьцярогу „Сялянскага Саюзу" аб Паўлюкевічаўскім Зьездзе і пасьмяяліся, добра зразумеўшы яе сэнс, які выгледае гэтак: „не хадзіце сяляне да Беларускай Дэмакратычнай Рады, а ідзеце да „Сялянскага Саюзу", каб зьдзейсьніць надзеі яго тварцоў п. п. Ярэміча і Рагулі". Цяпер аб надзеях.

Хоць яны безпадстаўныя, але надта шырокія, дык дзеля гэтага хочацца аб іх сказаць колькі словаў.

На думцы верхаводаў „Сялянскага Саюзу" ў гэты Саюз павінна ўпісацца трыста тысячаў беларусаў, гэта знача — ўсё, як ні ёсьць, дарослае жыхарства (даслоўна сказана п. Рагуляй).

Адкуль гэтыя надзеі і думкі — ня ведама, пэўна з фантазіі п. Ярэміча?!. Але ёсьць людзі, якія думаюць зусім па іншаму. Мала аднаго назову, каб стаць сялянскім, а што на гэта трэба яшчэ узнаньне сялянства, чаго за сучасным „Сялянскім Саюзам" — мы ня бачым.

Ціж ня праўда, што нат тыя сяляне, якія па „спэцыяльным" запросінам прыежджалі на зьезд Сял. Саюзу (усяго лікам 9 чалавек!), адмовіліся самі упісацца ў сябры Саюзу. Ну,а якжа ўпішуцца тыя 300.000? Вось загадка.. якую неразгадае на‘т ўвесь камітэт Сялянскага Саюзу.

Дык вось, дзеля гэтага ня гледзячы на „шаноўную" перасьцярогу „паважанае" „Сял. Нівы", на Зьезд Заходняй Беларусі, скліканы Бел. Радай, мы паедзем і будзем сапраўднымі яго сябрамі. Не, п.п. Рагуля і Ярэміч ня толькі Вы разумныя і ня ўсе жывуць Вашымі думкамі!..

Т. Б.

У С. С. Р. Р.

„Судзяць" паўстанцаў.

3 мая выездная сэсія Каменец-Падольскага рэвалюцыйнага трыбуналу разглядала справу 72 украінцаў, прымаўшых вучасьце ў паўстаньні ў 1924 г. Паміж абвінавачаных – атаманы Васільчук і Гуляй-Гуленка і камандзіры паўстанчых атрадаў—Нячытайло, Любчэнко і Пасько-Пашкевіч. Па данным сьледства,яны расстрэлялі 65 „адказных" комуністаў (г. зн. камісараў розных рангаў) і некалькі сот чырвонаармейцаў. Пры гэтым Пасько-Пашкевіч, каля горада Ліціна, узяўшы ў палон „карацельны атрад" пад камандай нейкага Баркевіча,—усіх у ліку 36 чалавек расстрэляў, а сабраны імі продналог і грошы — раздаў тым сялянам, ў якіх атрад забраў іх Усе гэтыя паўстанцы былі арыштаваны ў жніўні 1925 года. 22 абвінавачаных трыбунал прыгаварыў на расстрэл, рэшту — на вечную катаргу. 16 з прыгавараных да суду яшчэ былі расстрэляны у Вінніцы месцовым Г.П.У.

У зьвязку з гэтай справай арыштавана „за ўдзел ў паўстанчым руху" каля 40 чалавек.

— Як, там не судзі, як не расстрэлівай, а паўстанцы не пераводуцца, бо-ж агідная ўлада — становіцца усім папярок горла.

Паўстанцы заварушыліся.

Уночы на 17 траўня нейкі паўстанчы атрад затрымаў цягнік, які йшоў з Унечы ў Старадуб (Чарнігаўскай губ.). Адзін з нападаўшых забраўся на паравоз і пагражаючы рэвольвэрам змусіў машыніста затрымаць цягнік. Абрабаваўшы ехаўшых комуністаў паўстанцы схаваліся ў суседніх лясох.

Плады „пролеткульта".

(*З расейскага*).

Пасьвячаецца праф. Б. Тарашкевічу, які хлапоча аб тым, каб і ў нас вырасьлі гэткія кветкі і плады...

К. Д. Набокаў у газэце „Сегодня" друкуе апрацаваньне студэнта 2 курсу „пралетарскага унівэрсытэту", пад загалоўкам: „Гістарычныя асобы ў паэме Пушкіна „Палтава". Гэтае апрацаваньне ў арыгінале дастаўлена было Набокаву яго знаёмым з Саўдэпіі. Вось гэтая пэрла савецкага абучэньня: (літэральнае тлумачэньне з захаваньнем „стылю" і сынтаксычнай будовы фразаў).

„Як адзначана ў прадмове, гістарычнымі асобамі называюцца галоўныя асобы, якія *пакідаюць сьляды* ў гісторыі і пасоўваюць яе ўперад ці ўзад. Вось у часы Палтавы ў Расеі былі дзьве гістарычныя асобы: асоба Пятра і асоба Мазэпы. Трэцяя гістарычная асоба—швэдзкі кароль Карл. Яна жыла ў Швэцыі. Пётр быў добрым грозным і выдатным царом. Па яго думцы над народам стаяла дзяржава і дзеля гэтага ён пастанавіў зрабіць („устроіць") Палтаўскую вайну. Ен быў вельмі храбры і самастойны, а Мазэпа, хоць так-жа адважны, але думаў, што заўсёды лепей самому быць царом. Ен падняў страшэннае паўстаньне і паслаў „абманнага" пасланца да асобы Пятра. Пушкін пекна апісывае ганца: „Хто пры зьвездах"... Пётр аднёсься даверчыва да ганца і казьніў Качубея. Мазэпа ўсёж ткі мучыўся сумленьнем („угрызалася совестью") і адзін раз нейк ноччу папаў у турму. Пушкін вельмі пекна апісвае гэты выпадак: „У цёмнай летняй ночы, цьмы душнай, гэта чорная турма".. Але хітры Мазэпа ўбёг з турмы і пачаў Палтаўскі бой. Пётр на баю быў страшны і падобны да грозы. За Пятром ляталі піскляты з яго гнязда, дзеля гэтага ён перамог Карла і яго вынясьлі на насілках на страх ворагам. Дзеля гэтага Карл таксама гістарычная асоба. Але ў Мазэпы ёсьць добры рыс: любоў да Марыі, хоць і ня вельмі добры рыс, бо Марыя была маладая, а Мазэпа выбелены сівізнай. Таксама добры рыс — розум. У Пятра ня было кепскіх рысаў, а калі яны і былі, дык ён іх укрываў і выказваў добрыя. Пасьля бою ён падняў кубок за сваіх вучыцялёў. Гэта яго добры рыс, бо паказвае яго добрыя да іх адносіны. У той час, як Пётр піраваў, пагляд яго быў думны і ясны і ён ім абвадзіў усіх прысутных. Мазэпа адзначаўся сваім няўчасьцем у бітве. Ен таксама з бойкі зьбег у стэпы разам з Карлам і аказаўся трусьлівым. Гэта яго дрэнная характэрнасьць і думаў, што не бачучы на гэта яму ўдасца зрабіцца самастойным, але яго рахубы аказаліся ні к чаму. Так закончыўся Палтаўскі бой, у каторым прымалі вучасьце дзьве гістарычныя, каторыя канешна па свайму паняцьцю, зрабіліся вядомымі таксама гістарычнай асобе паэта Пушкіна. Параўнаньне Пятра і Мазэпы вельмі добрае. *Пётр ўзьнёс сабе помнік, а Мазэпу пахавалі. З Масквы Пётр загадаў перанясьці анафему ў Палтаву і яна там замест Мазэпы кожны дзень грымела.* У паэме ёсьць маралізуючая мэта, яна вучыць, што Мазэпа сваёй асобай паплаціўся за гэткія адносіны да Пятра. За свае заслугі і ролю Пётр быў выбраны ў гістарычныя асобы"..

Ці-ж ня добрае „апрацаваньне?" Куды Гогаль, Чэхаў, ці гумарысты Аверчэнка і інш.! Ні водзін з іх і не дадумаўся-б да гэткай абракадабры, асабліва ў вуснах студэнта ды яшчэ 2 курсу! Толькі „пралетарская" культура таварышоў-комуністых і здольна гэтак „вывучыць" сваіх пісклятаў... Каб узгадаваць гэткіх дасьціпных „студэнтаў" пэўнеж варта паклапаціцца. Сваімі творамі яны ўзьнясуць помнікі ня толькі сабе, але і тым, якіх пахаваюць,—сваім вучыцялём. Ці гэтага хоча п. прафэсар Тарас?

У справе Віленскіх беларускіх вучыцельскіх курсаў.

У № 12 „Беларускай Справы", была зьмешчана, як заўсёды брахлівая нататка аб якім-то амаль ня бунту на віленскіх белар. вучыцельскіх курсах.

Перадусім нас дзівіць неспадзеванае *пакравіцельства* комунізуючай рэптыліі тым курсам, якім да гэтага часу іншага назову, як „дэфэнзыўныя" у „Белар.Справе" ня было.

А па другое, радзім „рэптыліі" лепей займацца па старому сваей комуністычна-палітычнай дзейнасьцю і у справы культурныя беларускія ня лезьці.

Тым-жа курсантам, якія пайшлі шукаць высокага „пакравіцельства" у „рэптыліі," радзім супакоіцца і глупства не рабіць, бо лёс, як самых курсаў, так і ўсіх курсантаў, аднолькова дарагі той установе, дзякуючы нялюдзкай энэргіі якой курсы былі адчынены і падыходзяць да концу. Падаем да іх ведама, што старшыня Ч. Белар. Рады п. Паўлюкевіч, у часе апошняй паездкі ў Варшаву, яшчэ 22 траўня, быў у новага міністра асьветы праф. Мікулоўскага-Паморскага перад якім рабіў спэцыяльную інтэрвэнцыю, як у справе курсаў наагул, так і ў справе звальненьня 8 курсантаў „za mały postęp w naukach", а роўным чынам і у справе дзікага падзелу застаўшыхся курсантаў на „чынных" і „контрактовых", на падставе якіх-та новых доктарскіх пасьведчаньняў (бо адны пасьведчаньні аб здароўі яны прадставілі яшчэ пры паступленьні!) і у справе вучыцельскіх пасадаў для скончыўшых гэтыя курсы.

Інтэрвэнцыя мела *памысны вынік*.

Справа ўтварэньня новых, шырока пастаўленых, беларускіх курсаў з адпаведным лікам слухачоў будзе падымацца на беларускім зьездзе, які адбудзецца 23 чэрвеня ў Вільні.

Тутэйшая хроніка.

— Зьезд Заходняй Беларусі, які меў адбыцца 23 траўня і быў адложаны, з прычыны апошніх падзеяў у Варшаве і агульнай забароны зьездаў, — аканчальна вызначаны на сераду 23 га чэрвеня. Зьезд адбудзецца ў Вільні, у памешканьні „Беларускае Хаткі". На Зьезд спадзеваны прыезд значнага ліку дэлегатаў з усіх куткоў Заходняй Беларусі.

Новая Ахвяра Луцкевіча. 1 чэрвеня віленскі акружны Суд разглядаў справу чарговай ахвяры „вядомага" Луцкевіча — б. вучня Віленскай Беларускай Гімназіі—Ю. Саковіча, абвінавачанага ў прыналежнасьці да процідзяржаўнае арганізацыі. Як ведама, Саковіч быў арыштаваны яшчэ ў прошлым годзе. Пры вобыску ў яго знайшлі комуністычную літэратуру, якую ён па загаду свайго „высокага" кіраўніка зьбіраўся везьці на провінцыю. Справа разглядалася пры зачыненых дзьвярох. Суд прызнаў Саковіча вінаватым і засудзіў яго на 2 гады турмы.

Калі-ж нарэшце скончыцца гэтае сыстэматычнае калечаньне вучнёўскай беларускай моладзі. Калі-ж нарэшце закончыцца вялікі сьпісак Луцкевічаўскіх ахвяраў?

„Рэлігія—опіум народаў". Вельмі характэрны адказ дае ў „Паштовай скрыньцы № 12 комуністычная „Беларуская Справа" аднаму з сваіх чытачоў, які наіўна зьвярнуўся да гэтай бальшавіцкай рэптыліі з жалабай на свайго сьвяшчэньніка, што той ня хоча гаварыць пабеларуску казаньняў.

Вось гэты адказ даслоўна:

„М. Хмурнаму. Вы жаліцеся, што поп(!) з Глосевіч ня хоча гаварыць навукі пабеларуску, дзеля чаго сяляне яго не разумеюць. *Ці-ж гэта такая вялікая шкода, што папоўскія баламуцтвы(!) не дасягаюць сваёй мэты.*

Ну пэўне ж! Яшчэ „вялікі" вучыцель кіраўнікоў гэтай рэптыліі сказаў, што: „рэлігія—опіум народаў". Дык ад яго „дастойных" вучняў іншага адказу нельга было і спадзявацца.

Зьмяшчаючы гэты „адказ", мы хацелі-б зьвярнуць на яго асаблівую ўвагу тых сьвяшчэньнікаў, якія ў часе выбараў у Сойм працавалі на карысьць 16. Мы пэўны, што гэты „адказ", нарэшце адчыніць ім вочы і што ў будучыні нашае духавенства будзе больш асьцярожным і разборчывым у сваіх сымпатыях.

Справа кс. Гадлеўскага. Справа вядомага беларускага дзеяча кс. Гадлеўскага, якога віленскі акружны Суд засудзіў на 2 гады крэпасьці, будзе разглядацца ізноў у Апэляцыйным Судзе ў Вільні 12 г. чэрвеня.

Курс на грошы. За апошні час курс злотага значна палепшыўся. Гэтак 4 чэрвеня за даляр плацілі толькі 9 зл. 98 гр., за залаты рубель 5 зл. 06 гр.

Юрыдычныя парады.

Надз. Ант. Ярамейчыку. У вашай як і кожнай воласьці ёсьць правілы як будавацца на вёсцы. Пазнаёмцеся з імі. Затым, калі на вашым усадзебным пляцу няма месца іншага, як тое, што вы выбралі, або калі будаваць хацелі на месцы старага гумна, — забараніць вам ня могуць. Зьвярніцеся з просьбай аб адмене забароны войта і аб дазволе будавацца да староства.

Надз. з вескі Туча. Па вашай справе на падставе тых данных, што вы далі ў сваім пісьме, што-небудзь парадзіць трудна. Трэ‘ ведаць: калі іменна вышла пастанова „komisji uwłaszczeniowej" павятовай і калі яна вам стала ведама. Ад гэтага галоўным чынам залежыць далейшы ход справы. Пастанову гэтую можна, калі ня прайшоў йшчэ тэрмін — абжалаваць. Дзеля ўсяго гэтага можам парадзіць адно: хай хто небудзь з вас, добра ведаючы усю гэтую справу паедзе да адваката (праўдзівага, а не нейкага „дарадцы" безпраўнага, або — хай прыежджае сюда ў Раду. Паглядзім — і зробім калі і што можна будзе зрабіць.

Кан. Цвірка. Баюся, ці не зьвярнуліся за радай позна. Калі і другая інстанцыя прысудзіла высяліць — трудна што небудзь зрабіць. Трэ‘ каб адвакат на месцы падаў просьбу аб „wstrzymaniu wykonania" прыгавара. (Калі ня выйшаў тэрмін). Гэта тымчасам. А там — падавайце касацыю. Іначай — нічога не будзе, калі няма дакумэнтаў.

Паштовая скрынка.

Я. Кандратовічу. Пакульшто высылаем, але калі не прышлеце падпіскі, дык высылку спынім.

Г. Райчонку. Просьбу спаўняем; прысылайце падпіску.

А. Бізюку. Пробныя нумары пасылаем. Калі хочаце атрымліваць далей -прышліце падпіску,

Разумніку. З прысланага карыстаем прысылайце болей.

„Тамашняму" з Казлоўшчыны. Вашай карэспандэнцыі „Дыктатура" надрукаваць ня можам, бо яна не падпісана. Кожная карэспандэнцыя павінна быць падпісана праўдзівым прозьвішчам аўтара, а таксама трэба падаць і свой адрас.

М Урліку. Вашую просьбу спаўняем.

С. Шарабайка. Газэту пасылаем; прысылайце падпіску.

А. Кулькісу. Газэту высылаем пачынаючы ад № 14.

Адказны Рэдактар Т. Вернікоўскі. Друк А. Дворжэца Завальная 32. Выдавец Ч. Бел. Рада